

113573

NORGES HØYESTERETT

Den 19. mai 1962 avsa Høyesterett dom i sak

L.nr. 59. nr. 213/1960:

Staten ved påtalemyndigheten

(h.r.advokat Axel Ramm)

mot

Olav Reppen

(o.r.sakfører Tore Sinding-Larsen - til prøve).

Stemmegivning:

Dommer Bendiksby: Olaf Reppen var ved Brønnøy herredsretts dom av 25. juni 1946 dømt til å tåle inndragning til fordel for det offentlige av kr. 100.000 i medhold av straffelovens § 36, jfr. landssvikforordningens § 15. Etter at det i de følgende år hadde vært gjort flere forsøk på inndrivelse, som av forskjellige grunner ikke hadde ført fram, begjærte påtalemyndigheten ved politimesteren i Helgeland den 12. august 1958 utleggsforretning hos Reppen for restansvaret etter dommen, kr. 99.405. I begjæringen ble utlegg krevd i en livrentepolise og 12 nærmere spesifiserte livspoliser i forskjellige selskaper. Olav Reppen protesterte mot at utleggsforretningen ble fremmet, idet han gjorde gjeldende at kravet etter dommen var foreldet.

Namsmannen i Brønnøy traff den 2. september 1958 følgende beslutning:

"Påtalemyndighetens begjæring av 12. august 1958 om utleggsforretning hos Olav Reppen avvises."

Namsmannens begrunnelse var at kravet var foreldet.

Avgjørelsen ble påklaget til Brønnøy namsrett. Tvisten ble i medhold av tvangslovens § 53 overført til behandling i saksmåls former.

Under saken ble spørsmålet om kravet var foreldet og spørsmålet om påtalemyndigheten hadde rett til å få utlegg for kravet i de nevnte poliser, av påtalemyndigheten brakt inn for retten med påstand om fastsettelsesdom i medhold av bestemmelsen i tvangslovens § 55.

Brønnøy namsrett avsa den 29. juni 1959 dom i saken med slik domsslutning:

- "1. Det inndragningskrav som Olav Reppen ble ilagt ved Brønnøy herredsretts dom av 25/6 1946 stort til rest kr. 99.405 er ikke foreldet.
2. Den utleggsforretning som er begjært ved begjæring av 12. august 1958 fremmes.
3. Påtalemyndigheten ved politimesteren i Helgeland har rett til å få utlegg i de poliser som er nevnt i utleggsbegjæringen av 12. august 1958.
4. I saksomkostninger betaler Olav Reppen til påtalemyndigheten ved politimesteren i Helgeland kr. 800 - åtte hundre kroner.
5. Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra dommens forkynnelse."

Namsrettens dom ble av Reppen påanket til Hålogaland lagmannsrett.

Lagmannsretten avsa den 18. juni 1960 dom med følgende domsslutning:

1. Namsrettens dom stadfestes for så vidt angår domsslutningens post 1 og 2.
2. Namsrettens dom oppheves for så vidt den har fastslått at politimesteren i Helgeland har rett til å få utlegg i følgende livspoliser:
O nr. 314638, nr. 315684 og nr. 313730 i Norske Forenede Livsforsikringsaktieselskap, nr. 132599 i Livsforsikrings-selskapet Brage, nr. 192498 i Norske Folk, nr. 254569 og nr. 257263 i Det norske Livsforsikrings-Selskap Idun, nr. 225459, 235613, 238010 og 269635 i Livsforsikrings-selskapet Gjensidige.
3. Staten ved påtalemyndigheten har rett til å få utlegg i Olav Reppens rettigheter etter følgende poliser: livspolise nr. 241112 og livrentepolise nr. 230215, begge i Livsforsikringsselskapet Gjensidige.
4. Saksomkostninger tilkjennes ikke."

Lagmannsrettens dom er påanket fra begge sider.

Olav Reppen har anket for så vidt angår post 1 i lagmannsrettens domsslutning, jfr. post 1 og 2 i namsrettens domsslutning, avgjørelsen om at inndragningskravet ikke er foreldet og at utleggsbegjæringen av 12. august 1958 blir å fremme. Hans anke omfatter også avgjørelsen om at påtalemyndigheten har rett til å få utlegg i Olav Reppens rettigheter etter livrentepolise nr. 230215 i Gjensidige, jfr. post 3 i lagmannsrettens domsslutning.

Staten ved påtalemyndigheten har anket over avgjørelsen i post 2 i lagmannsrettens domsslutning om at namsrettens

dom oppheves for så vidt den har fastslått at påtalemyndigheten har rett til utlegg i de livspoliser som er nevnt i denne post.

Olav Reppens påstand lyder:

Prinsipalt:

1. Fullbyrdelsen i henhold til utleggsbegjæring av 12/8 1958 fra staten ved påtalemyndigheten innstilles, og avsetningsforretning av 15/9 1958 oppheves.
2. Det inndragningskrav som Olav Reppen ble ilagt ved Brønnøy herredsretts dom av 25/6 1946, til rest kr. 99.405, er foreldet.

Subsidiært:

3. Punkt 2 og 3 i lagmannsrettens domsslutning, samt punkt 3 i namsrettens domsslutning oppheves, og spørsmålet om hva som kan være gjenstand for utlegg avvises fra namsretten.

Ytterligere subsidiært:

4. Påtalemyndigheten har ikke rett til å få utlegg i de poliser som er nevnt i utleggsbegjæringen av 12/8 1958, bortsett fra polise nr. 241112 i Gjensidige.
5. Avsetningsforretning av 15/9 1959 oppheves for så vidt det er gitt utlegg i de under 4 nevnte poliser.

I alle tilfelle:

6. Olav Reppen tilkjennes tilstrekkelige saksomkostninger for alle retter."

Påtalemyndigheten har nedlagt følgende påstand:

"Namsrettens dom stadfestes, og staten ved påtalemyndigheten tilkjennes saksomkostninger også for lagmannsretten og Høyesterett."

Om saksforholdet og partenes anførsler viser jeg til marsrettens og lagmannsrettens domsgrunner. Olav Reppen har for Høyesterett frafalt anførselen om at inndragning etter landssvikloven bare kan inndrives ved utpantning, ikke ved utlegg; at kravet er foreldet er etter dette hans eneste innvending mot fremme av utleggsbegjæringen. I anledning av en bemerkning i lagmannsrettens domsgrunner er det fra påtalemyndighetens side presisert at den i denne sak ikke gjør gjeldende som grunnlag for påstanden om rett til utlegg i Reppens rettigheter etter livspolisene og livrentepolisen at hans disposisjoner over polisene er omstøtelige etter landssviklovens § 23. Det er i den forbindelse opplyst at det er anlagt særskilt sak mot Reppen og dem som han har disponert over polisene til fordel for, med påstand om omstøtelse av disposisjonene.

Til bruk for Høyesterett er det holdt bevisopptak ved Trondheim byrett til avhøring av vitnet Hans Hallstein Andersen, som for øvrig også har gitt forklaring til bruk for lagmannsretten. Det er fremlagt noen nye dokumenter som jeg ikke finner grunn til å spesifisere.

Det er etter det som er nevnt følgende 3 tvistesporsmål som foreligger til avgjørelse for Høyesterett:

1. Om inndragningskravet er foreldet.
2. Om marsretten hadde kompetanse til å avgjøre spørsmålet om påtalemyndigheten hadde rett til utlegg i Reppens rettigheter etter livspolisene og livrentepolisen.
3. Om det er adgang til å gi utlegg for inndragningskravet i Reppens rettigheter etter polisene.

Jeg behandler først spørsmålet om kravet er foreldet (Olav Reppens anke).

Reppens begrunnelse går her for det første ut på at foreldelsesfristen for krav etter en dom overhodet ikke kan avbrytes ved erkjennelse fra debtors side; han har i den forbindelse bl.a. gjort gjeldende at det fremgår av foreldelseslovens § 13 at foreldelsesfristen for slike krav ikke avbrytes ved begjæring om tvangsforfølgning, og at det av dette må sluttes at erkjennelse fra debtors side heller ikke avbryter fristen.

Jeg er ikke enig i dette, og jeg kan i det vesentlige tiltre namsrettens og lagmannsrettens begrunnelse. Det er i foreldelseslovens § 11 bestemt at foreldelsesfristen avbrytes ved erkjennelse fra debitor, jfr. også bestemmelsen i § 1 første ledd. Loven har i § 12 siste ledd bestemmelse om at en ny foreldelsesfrist begynner å løpe når det er vunnnet dom for fordringen og at denne frist er 10 år, men det er ikke for dette tilfelle gjort noe unntak fra de nevnte alminnelige regler i § 11 og § 1, og jeg kan ikke se at loven gir holdepunkt for å oppstille noe slikt unntak. Jeg kan således ikke finne at dette kan utledes av bestemmelsene i § 13, som jeg ellers ikke finner grunn til å gå nærmere inn på.

For det andre har Reppen gjort gjeldende at han ikke har gitt noen erkjennelse som har avbrutt fristen. Han har i denne forbindelse hevdet at en erkjennelse som skal virke avbrytende, må gå ut på at debitor er forpliktet til å betale fordringen, men han har hele tiden bestridt at dommen, og dermed fordringen, er riktig.

Også på dette punkt kan jeg i det vesentlige tiltre namsrettens og lagmannsrettens begrunnelse.

Det forelå her en rettskraftig dom, altså en dom som kunne eksekveres uten hensyn til om Reppen mente den var riktig eller uriktig. I et slikt tilfelle kan man ikke stille det krav til en erkjennelse at den må gå ut på at dommen er riktig. Det må være nok at debitor erkjenner at dommen består og at han derfor er rettslig forpliktet til å betale domsbeløpet. At han mener at dommen er uriktig og urettferdig, og også gir uttrykk for dette, må være uten betydning.

Bedømmelsen av de erklæringer fra Reppen som påtalemyndigheten har påberopt seg som bindende erkjennelser, må skje på bakgrunn av den situasjon som forelå da erklæringene ble avgitt. Jeg har allerede nevnt at dommen var rettskraftig, og nevner ytterligere at det verserte tvist mellom Reppen og påtalemyndigheten om lovligheten av den utleggsforretning for kravet som var holdt den 30. januar 1954, da Reppen sendte til Justisdepartementet det telegram av 23. desember 1955 som lagmannsretten har gjengitt, og som den har sett som en erkjennelse som har avbrutt foreldelsesfristen. Den nevnte sak var pådømt 2. april 1955 av Brönnöy herredsrett og var av Reppen påanket til lagmannsretten da telegrammet ble sendt. Det er på det rene at Reppen i den saken ikke hadde bestridt dommen eller sin forpliktelse til å betale etter denne. Når man ser forholdet på den her nevnte bakgrunn og videre har for øye det begivenhetsforløp som lagmannsretten har redegjort inngående for, mener jeg at det ikke kan være synderlig tvilsomt at det i telegrammet lå en tydelig erkjennelse fra Reppen om at dommen av 1946 bestod

som en realitet han måtte bøye seg for, og at han var forpliktet til å betale det beløpet som stod til rest etter dommen.

På samme måte som lagnannsretten finner jeg ikke grunn til å gå inn på de øvrige erklæringer som er avgitt av Reppen eller hans prosessfullmektiger og som påtalemyndigheten har påberopt seg som erkjennelser fra hans side.

Får det gjelder konklusjonen, er jeg tilbøyelig til å tro at det ikke er adgang til å gi dom for at fordringen ikke er foreldet, og at den rette form ville være at fordringen består. Men da det ikke er fremsatt noen annen innsigelse mot fordringen enn at den er foreldet, har spørsmålet ingen reell betydning.

Som før nevnt, har Reppen for Høyesterett ikke gjort gjeldende andre innvendinger mot fremme av utleggsbegjæringen av 12. august 1958 enn at fordringen er foreldet. Påstanden om at begjæringen skal fremmes blir derfor å ta til følge.

Også når det gjelder spørsmålet om namsrettens kompetanse til å avgjøre om det er adgang til å ta utlegg for kravet i Reppens rettigheter etter polisene, er jeg kommet til samme resultat som lagnannsretten.

Jeg nevner først at påtalemyndigheten i begjæringen av 12. august 1958 krevde utlegg i polisene, som alle var spesifisert i begjæringen, og denne påstand ble fastholdt under forretningen. Det er videre grunn til å presisere at påtalemyndigheten ved utleggsforretningen av 30. januar 1954 hadde klart, og mot Reppens protest fått, utlegg i Reppens rettigheter etter polisene. Denne utleggsforretning ble påklaget

av Reppen, og hans begrunnelse var bl.a. for livrentepolisens vedkommende at det ikke var adgang til å gi utlegg fordi den ikke hadde noen kapitalverdi, og for livspolisenes vedkommende - bortsett fra nr. 241112 i Gjensidige - at han hadde disponert over dem til fordel for henholdsvis sin mor og sin hustru og at han derfor ikke lenger hadde noen rett til polisene som det kunne tas utlegg i. Innvendingene var altså de samme som Reppen nå gjør gjeldende. Utleggsforretningen av 1954 ble, som nevnt av lagmannsretten, stadfestet ved Brønnøy herredsretts dom av 2. april 1955, men Reppen påanket dommen, og saken stod for lagmannsretten da utleggsforretningen i juni 1957 ble opphevet i medhold av bestemmelsen i tvangslovens § 99. De før nevnte innvendinger ble av Reppen gjort gjeldende under hele saken.

Jeg mener etter dette at de innvendinger som Reppen nå gjør gjeldende mot at det gis utlegg i hans rettigheter etter polisene, også forelå ved namsmannens behandling av saken. Når da saken bringes inn for namsretten ved klage fra Reppen, og namsretten i motsetning til namsmannen kommer til det resultat at forretningen skal fremmes, må den også kunne ta standpunkt til påstanden om utlegg i rettighetene etter polisene og herunder også Reppens innvendinger på dette punkt. En slik løsning medfører prosessøkonomiske fordeler, og jeg kan ikke se at den er i strid med tvangslovens system, som Reppen har hevdet.

Jeg går så over til å behandle spørsmålet om det er adgang til å gi utlegg i Reppens rettigheter etter polisene.

Jeg nevner først at Reppen for Høyesterett ikke har reist noen innvending når det gjelder polise nr. 241112 i Gjensidige, idet han ikke har foretatt noen disposisjoner over denne. Statens påstand blir her å ta til følge uten videre.

Når det gjelder livrentepolisen, er hans innvending be-
grunnet med at den ikke har noen kapitalverdi som det kan gis utlegg i. Denne innvending kan ikke føre fram, og jeg finner det her tilstrekkelig å vise til lagmannsrettens begrunnelse.

For de polisers vedkommende som Reppen har disponert over til fordel for sin hustru, er jeg kommet til et annet resultat enn lagmannsretten, idet jeg mener at Reppens disposisjoner over polisene er ugyldige fordi de er foretatt i strid med disposisjonsforbudet i § 6 i kgl. res. av 12. juni 1945.

Reppen har her gjort gjeldende at dette forbud er bortfalt. Jeg kan ikke se at det er noe holdepunkt for dette. Forbudet er etter sitt innhold ikke begrenset i tid, og det er ikke opphevet.

Jeg kan heller ikke gi Reppen medhold i hans annen anførsel om at forbudet ikke kan gis anvendelse overfor ham fordi påtalemyndigheten har hatt anledning til å bruke, og faktisk har brukt, de ordinære inndrivelses- og sikringsmidler. Noen begrensning i denne retning kan ikke utledes av disposisjonsforbudets ordlyd. Forbudet ble utferdiget med hjemmel i § 42 i landssvikanordningen, og formålet var etter denne bestemmelse å oppspore eller sikre midler som antas å burde inndras eller [&]trenge til dekning av bøter eller erstatningsansvar. Forbudet var ment som et supplement til de vanlige

inndrivnings- og sikringsmidler, det skulle gi en ekstra sikkerhet både mot rettslige og faktiske disposisjoner som kunne hindre inndrivningen. Men behovet for denne sikkerhet er til stede så lenge det ikke har lyktes å inndrive ansvaret. At det har vært tatt beslag og utlegg i rettighetene, kan ikke være til hinder for å anvende forbudet når disse skritt er blitt resultatløse.

Når det til slutt gjelder polise nr. 254569 i Idun, er forholdet at Reppens mor, fru Thora Reppen, ble oppnevnt som begunstiget i forbindelse med polisens tegning i 1943, og det er hevdet at meningen med denne disposisjon var at hun skulle få politen til eiendom. Jeg lar det stå hen hva disposisjonen i virkeligheten gikk ut på - det har man heller ikke materiale til å avgjøre -, men disposisjonen er i hvert fall foretatt før disposisjonsforbudet ble gitt, og rammes da ikke av dette. Det er fra påtalemyndighetens side også gjort gjeldende at Reppens disposisjoner over politene - herunder disposisjonen til fordel for moren over den her omhandlede polise - var skrottete. Jeg kan ikke se at dette er godtgjort. Noe annet grunnlag enn de her nevnte, er ikke gjort gjeldende av påtalemyndigheten for Høyesterett, og jeg kan da ikke se at påtalemyndighetens påstand kan tas til følge for denne politens vedkommende. Spørsmålet om disposisjonen kan omstøtes foreligger, som nevnt, ikke i denne sak.

Hansrettsens domsslutning, som påtalemyndigheten har påstått stadfestet, går ut på at påtalemyndigheten "har rett til å få utlegg" i Reppens rettigheter etter politene. Den samme form har lagmannsretten brukt i post 3 i sin domsslutning. Etter min oppfatning er denne form for vidtgående. Hva

det skal gis utlegg i, må avgjøres av namsmannen når utleggsforretningen blir holdt. Det som her skal fastslås, er for livrentepolisens vedkommende at polisens spesielle art - at den er tegnet uten plikt til tilbakebetaling og derfor ikke har gjenkjøpsverdi - ikke er til hinder for at det tas utlegg i Reppens rettigheter etter den, og for livspolisenes vedkommende at Reppens disposisjoner over dem ikke hindrer utlegg. Jeg antar at konklusjonen bør formes i samsvar med dette.

Reppen har i alt vesentlig tapt saken og må dømmes til å betale saksmkostninger for Høyesterett. Derimot finner jeg ikke grunn til å endre lagmannsrettens omkostningsavgjørelse.

Jeg stemmer for slik

dom:

1. Den inndragning stor 100.000 - ett hundre tusen - kroner, nå til rest 99.405 - nittini tusen fire hundre og fem - kroner, som Olav Reppen i henhold til straffelovens § 36, jfr. landssvikanordningens § 15, ble idømt ved Brønnöy herredsretts dom av 25. juni 1946, er ikke bortfalt ved foreldelse.
2. Olav Reppens innsigelse mot fremme av utleggsforretning i henhold til begjæring av 12. august 1958 på det grunnlag at inndragningskravet er foreldet, tas ikke til følge.
3. Lagmannsrettens dom stadfestes for så vidt den har opphevet namsrettens avgjørelse om at politimesteren i Helgeland har rett til å få utlegg i livspolise nr. 254569 i Det norske Livsforsikrings-Selskap Idun.
4. Olav Reppens innvendinger mot at det ved utleggsforretning i henhold til begjæringen av 12. august 1958 tas utlegg i de poliser som er nevnt i utleggsbegjæringen - unntatt den

foran under pkt. 3 nevnte polise nr. 254569 i Det norske Livsforsikrings-Selskap Idun/tas ikke til følge.

5. I saksmkostninger for Høyesterett dømmes Olav Reppen til å betale til staten ved påtalemyndigheten 3.500 - tre tusen fem hundre - kroner.
6. Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra forkynnelsen av Høyesteretts dom.

Dommer Gaarder: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommer Eckhoff: Likeså.

Dommer Roll Matthiesen: Likeså.

Justitiarius Terje Wold: Jeg er også i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende. Dog mener jeg at ^{heller ikke} Olav Reppens innvending mot at det tas utlegg i polise nr. 254569 i Idun bør tas til følge. Jeg legger da til grunn at Olav Reppen da politen ble tegnet i 1943, innsatte sin mor, Thora Reppen, som begunstiget. Noen annen disposisjon over politen hadde han derimot etter min mening ikke foretatt i 1945 da disposisjonsforbudet av 12. juni samme år ble gitt. De øvrige disposisjoner med hensyn til denne polise som er nevnt i saken, er alle foretatt etter at disposisjonsforbudet ble gitt, og jeg setter dem derfor ut av betraktning. Jeg legger da til grunn at politen ved frigjøringen var Olav Reppens eiendom, og da disposisjonsforbudet gjelder også for denne polise, mener jeg at det må være adgang for staten til å søke dekning i politen.

Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M:

1. Den inndragning stor 100.000 - ett hundre tusen - kroner, nå til rest 99.405 - nittini tusen fire hundre og fem - kroner, som Olav Reppen i henhold til straffelovens § 36, jfr. landssvikanordningens § 15, ble idømt ved Brønnøy herredsretts dom av 25. juni 1946, er ikke bortfalt ved foreldelse.
2. Olav Reppens innsigelse mot fremme av utleggsforretning i henhold til begjæring av 12. august 1958 på det grunnlag at inndragningskravet er foreldet, tas ikke til følge.
3. Lagmannsrettens dom stadfestes for så vidt den har opphavet namsrettens avgjørelse om at politimesteren i Helgeland har rett til å få utlegg i livspolise nr. 254569 i Det norske Livsforsikrings-Selskap Idun.
4. Olav Reppens innvendinger mot at det ved utleggsforretning i henhold til begjæringen av 12. august 1958 tas utlegg i de poliser som er nevnt i utleggsbegjæringen - unntatt den foran under pkt. 3 nevnte polise nr. 254569 i Det norske Livsforsikrings-Selskap Idun/tas ikke til følge.
5. I saksmkostninger for Høyesterett dømmes Olav Reppen til å betale til staten ved påtalemyndigheten 3.500 - tre tusen fem hundre - kroner.
6. Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra forkynnelsen av Høyesteretts dom.

Riktig utskrift bekreftes: